

VIENAS PASIRINKIMAS JI IŠLAISVINS

KETVERTAS

„DIVERGENTĖS“ RINKINYS

VERONICA ROTH

Priešistorė
ir nauji
intriguojantys
pasakojimai

Alma littera

ŠŪKTELĖJĘS PABUNDU IŠ SIMULIACIJOS. Man dilgsi lūpa, brūkštelėjęs per ją ant pirštų išvystu kraują. Matyt, prisikandau per testą.

Gabumų testą atlikusi Bebaimių moteris – prisistatė esanti Torė – keistai žvilgteli į mane ir susiėmusi juodus plaukus susiriša į kuodą ant pakaušio. Jos rankos išmargintos tatuiruotėmis, liepsnomis, šviesos spinduliais ir vanago sparnais.

– Kai buvai simuliacijoje... ar suvokei, kad ji netikra? – išjungusi aparatą klausia Torė.

Ji kalba ir į mane žiūri ramiai, bet jos ramybė dirbtinė, išmokta per daugelį metų treniruočių. Moku atskirti tokią apsimestinę ramybę vos pamatęs. Visada atskiriu.

Staiga suprantu, kad širdis krūtinėje daužosi. Tėvas perspėjo, kad taip bus. Sakė, kad testą prižiūrintys žmonės paklaus, ar suvokiau simuliaciją, ir pamokė, ką jiems atsakyti.

– Ne, – atsakau. – Jei būčiau suvokęs, ar būčiau prisikandęs lūpą?

Torė kelias sekundes stebi mane, tada prikanda į lūpą įverttą žiedą ir taria:

– Sveikinu. Tavo rezultatai visiškai atitiko Nuolankiuosius.

Linkteliu, nors žodis „Nuolankieji“ tarsi kilpa veržia kaklą.

– Nepatenkintas? – klausia ji.

– Mano luomas tikrai bus patenkintas.

– Klausiau ne apie juos, o apie tave, – Torės lūpų ir akių kampučiai nuknemba. Tarsi ji dėl kažko liūdėtų. – Šiame kambaryje esi saugus. Gali sakyti, ką galvoji.

Dar ryte eidamas į mokyklą žinojau, kokie bus mano pasirinkimų rezultatai per gabumų testą. Pasirinkau maistą, ne ginklą. Pastojau šuniui kelią stengdamasis apsaugoti mergaitę. Žinojau, kad po tokių veiksmų testas baigsis, ir būsiu priskirtas Nuolankiesiems. Ir nežinau, ar būčiau rinkęsis kitaip, jei tėvas nebūtų pamokęs, jei jis nebūtų per atstumą valdęs manęs it marionetės. Tai ko aš tikėjausi? Kokio luomo norėjau?

„Bet kurio. Bet kurio, tik ne Nuolankiųjų.“

– Aš patenkintas, – tvirtai atsakau. Nesvarbu, ką ji šneka, – šiame kambaryje nesu saugus. Niekur nesu saugus, nieko negaliu atskleisti, nė vienos paslapties.

Vis dar jaučiu šuns dantis, gniaužiančius man ranką, smingančius į odą. Linkteliu Torei ir žengiu prie durų, bet nespėjęs išeiti ji suima man už alkūnės.

– Pats turėsi gyventi su savo pasirinkimu, – taria ji. – Visi kiti pripras ir gyvens toliau, nesvarbu, ką pasirinktum. Visi, išskyrus tave.

Atidarau duris ir išeinu.

+ + +

Grįžtu į valgyklą ir prisėdu prie Nuolankiųjų staliuko, tarp žmonių, kurie manęs beveik nepažįsta. Tėvas beveik niekada

neleidžia man eiti į bendruomenės renginius. Jis sako, kad ko nors pridirbsiu, kaip nors pakenksiu jo reputacijai. Ir tegu. Daug mieliau leidžiu laiką savo kambaryje, namų ramybėje, nei būry pagarbių, be paliovos atsiprašinėjančių Nuolankiujų.

Bet niekada manęs nematydami Nuolankieji pradėjo manęs vengti, jiems atrodo, kad man kažkas blogai, kad sergu, arba esu amoralus, arba keistas. Net tie, kurie sutikti ryžtasi linktelėti, nežiūri man į akis.

Sėdžiu pasidėjęs rankas ant kelių, stebiu kitus staliukus, kol moksleiviai baigs gabumų testus. Eruditų staliukas nukrautas mokymosi medžiaga, bet jie nesimoko – tik vaidina, o iš tiesų kalba vėjus, ir kai jiems pasirodo, kad kas nors žiūri, tuoj vėl įsmeigia akis į knygą. Teisuoliai kaip visada garsiai kalbasi. Taikingieji juokiasi, šypsosi, traukia iš kišenių maistą ir dalina aplinkiniams. Bebaimiai triukšmingai plepa išsidrėbę ant kėdžių ir užsikniaubę ant stalų, ramstosi ir kumščiuoja vieni kitus, nenustygsta nė sekundės.

Aš norėjau bet kurio kito luomo. Bet kurio kito, tik ne saviškio, kuriame visi jau nusprendę, kad esu nevertas dėmesio.

Pagaliau į valgyklą įeina Eruditė ir kilsteli ranką prašydamą tylos. Nuolankieji ir Eruditai tuoj pat nutyla, bet jai tenka riktelėti: „Tylos!“, kad atkreiptų Bebaimių, Taikingųjų ir Teisuolių dėmesį.

– Gabumų testai jau baigti, – sako ji. – Nepamirškite, kad apie jų rezultatus negalima niekam pasakoti, net savo draugams ar šeimai. Pasirinkimo ceremonija vyks rytoj Centre. Stenkitės atvykti bent dešimt minučių iki pradžios. Galite eiti.

Visi siūbтели prie durų, išskyrus sėdinčius prie mūsų staliuko – mes laukiame, kol išeis kiti, tik tada stojamės. Žinau,

koku keliu eis kiti Nuolankieji – koridoriumi, pro priekines duris, prie autobusų stotelės. Stotelėje jie gali laukti daugiau kaip valandą leisdami kitiems užlįsti prieš nosį. Kažin ar ilgiau ištversiu jų tylą.

Užuot sekęs iš paskos, išeinu pro šonines duris, į skersgatvį šalia mokyklos. Jau esu ėjęs šiuo keliu, bet paprastai slenku pamazu, saugodamasis, kad kas nepamatytų ar neišgirstų. Šiandien trokštu skusti kiek įkertu.

Nubėgu iki skersgatvio galo, įlekiu į tuščią gatvę, strykteliu per asfalte žiojinčią smegduobę. Mano prasegta Nuolankiųjų striukė plaikstosi vėjyje, nusivelku ją nuo pečių, leidžiu plevėsuoti kaip vėliavai, o paskui atgniaužiu pirštus. Bėgdamas atsi-smaukiu marškinių rankoves iki alkūnių, o kai kūnas nebeišlaiko tempo, sulėtinu žingsnį iki risčios. Atrodo, visas miestas skrieja pro mane migloje, pastatai susilieja į viena. Girdžiu savo batų kaukšėjimą, atrodo, tarsi tas garsas nepriklausytų nuo manęs.

Pagaliau tenka sustoti, mano raumenys liepsnote liepsnoja. Esu apgriuvusioje beluomių teritorijoje tarp Nuolankiųjų rajono ir Eruditų būstinės, Teisuolių būstinės ir bendros luomų teritorijos. Per kiekvieną luomo susitikimą mūsų vadai, paprastai atstovaujami mano tėvo, skatina mus nebijoti beluomių, su jais elgtis kaip su žmonėmis, o ne kaip su palaužtais, pasiklydusiais padarais. Bet man ir taip niekad nė netoptelėjo jų bijoti.

Žengiu ant šaligatvio norėdamas pasidairyti pro pastatų langus. Daugumoje namų matau senus baldus, visi daiktai išnešti, tik ant grindų pamėtyta šiukšlių. Kai diduma miesto gyventojų kraustėsi, – tikriausiai kraustėsi, nes dabartinė mūsų populiacija neužpildo visų pastatų, – matyt, neskubėjo, nes jų palikta erdvė labai švari. Neliko nieko įdomaus.

Bet eidamas pro vieną kampinį pastatą viduje kažką pamatau. Kambarys už lango toks pat tuščias kaip ir kiti praeiti, bet giliau name, už durų, įžiūriu žariją, žioruojančią anglį.

Susiraukęs stabteliu prie lango ir pabandau jį atidaryti. Iš pradžių langas nejuda, bet paklibintas pagaliau pakyla į viršų. Įsibraunu galva į priekį, kojos iš paskos, įlindęs šlepteliu ant žemės. Gelia nubrodintas į grindis alkūnes.

Viduje kvepia virtu maistu, dūmais ir prakaitu. Paeinu kelis žingsnius link žarijos klausydamasis, ar neišgirsiu beluomių balsų, bet pastate tvyro tylą.

Kitame kambaryje langai uždažyti tamsiais dažais ir ištepti purvu, bet pro juos vidun patenka šiek tiek šviesos, todėl matau grindis nusėjusius sulankstytus padėklus, ant jų guli senos skardinės su sudžiūvusiais maisto likučiais. Kambario vidury stovi nedidelė anglimis kūrenama kepsninė. Beveik visos anglys joje baltos, sudegusios, bet viena vis dar žioruoja – kažkas čia buvo visai neseniai. O sprendžiant iš kvapo ir senų skardinių bei antklodžių skaičiaus, čia buvo ne vienas žmogus.

Visada maniau, kad beluomiai gyvena be bendruomenės, laikydamiesi atskirai vieni nuo kitų. Dabar, žvalgydamasis po šitą namą, svarstau, kodėl tuo tikėjau. Kas neleistų jiems susiburti į grupes, kaip darom mes? Tokia jau žmogaus prigimtis.

– Ką čia veiki? – paklausia žmogaus balsas, ir mane it elektros išlydis nupurto.

Atsisukęs gretimame kambaryje pamatau rankas į apspurusį rankšluostį besišluostantį vyrą purvinu, pageltusiu veidu.

– Aš tik... – dirsteliu į kepsninę. – Pamačiau ugnį. Tik tiek.

– A.

Vyras įsikiša rankšluosčio kampa į užpakalinę kišenę. Jis dėvi juodas Teisuolių kelnes, sulopytas mėlyna Eruditų medžiaga, ir pilkus Nuolankiųjų marškinius, tokius pačius, kokiais vilkiu aš. Jis liesas kaip kartis, bet atrodo stiprus. Pakankamai stiprus, kad galėtų mane nuskriausti, bet neatrodo, kad taip darytų.

– Na, ačiū, – priduria. – Bet čia niekas nedega.

– Tiek ir pats pastebėjau, – atsakau. – Kas čia per vieta?

– Mano namai, – niūriai šypteli. Jam trūksta vieno danties. – Nežinojau, kad sulauksiu svečių, todėl nesivarginau apsivalyti.

Nužvelgiu išmėtytas skardines.

– Matyt, miegodamas labai vartotės, kad reikia tiek antklodžių.

– Dar nesu sutikęs Suskio, kuris taip kištų nosį į kitų žmonių reikalus, – atsako jis. Žengia žingsnį artyn ir susiraukia. – Atrodai kažkur matytas.

Žinau, kad negalėjau jo sutikti, kaipgi sutiksi gyvendamas pačiame nuobodžiausiam mieste kvartale, pilname vienodų namų, tarp vienodai pilkai apsirengusių žmonių vienodai trumpai nukirptais plaukais. Tada man topteli: kad ir kaip tėvas mane slėptų, jis vis tiek yra tarybos vadovas, vienas žinomiausių mūsų miesto žmonių, o aš nori nenori esu į jį panašus.

– Atsiprašau, kad sutrukdžiau, – tariu nutaisęs Nuolankiojo toną. – Jau eisiu.

– Pažįstu tave, – sako vyras. – Tu esi Evelinos Iton sūnus, tiesa?

Sustingstu išgirdęs mamos vardą. Jau daug metų jo negirdėjau, nes tėvas niekada jo netaria, nė nereaguoja išgirdęs. Keista vėl pajusti su ja ryšį, nors tik dėl veido bruožų, tarsi bandyčiau apsivilkti seną, nebetinkantį drabužį.

– Iš kur ją pažįstate?

Tikriausiai vyras gerai ją pažinojo, jei įžiūrėjo jos bruožus mano veide, maniškis blyškesnis, o akys žydros, ne tamsiai rudos. Dauguma žmonių nepažiūri užtektinai įdėmiai, kad pamatytų mus siejančius požymius: ilgus pirštus, kumpas nosis, nuolatos surauktus antakius.

Vyriškis sudvejoja.

– Ji kartais savanoriškai dirbdavo su kitais Nuolankiaisiais. Dalindavo maistą, antklodes ir drabužius. Turėjo įsimintiną veidą. Be to, ji buvo ištekėjusi už tarybos vadovo. Visi ją pažinojo, tiesa?

Kartais pajuntu melą vien iš žodžių prisilietimo, nerangaus ir šiurkštaus, – visai kaip Eruditas jaučia skaitęs gramatiškai netaisyklingą sakinį. Nežinau, iš kur jis pažinojo mano motiną, bet tikrai ne todėl, kad ji kada būtų davusi jam skardinę sriubos. Tačiau taip trokštu daugiau apie ją išgirsti, kad per smarkiai jo nemygu.

– Ar girdėjote – ji mirė? – atsakau. – Prieš kelerius metus.

– Ne, nežinojau, – vienas jo lūpų kamputis šiek tiek nusvyra. – Man labai gaila.

Jaučiuosi keistai stovėdamas tame drėgname kambaryje, atsiduodančiame gyvais kūnais ir dūmais, tarp tuščių skardinių, bylojančių apie skurdą ir nepritapimą. Bet čia ore tvyro ir kažkas daugiau, laisvė, ryžtas nepriimti tų despotiškų kategorijų, kurias patys sau sugalvojome.

– Tikriausiai rytoj tavo Pasirinkimo ceremonija, nes atrodai labai sunerimęs, – taria vyras. – Kokį tau paskyrė luomą?

– Man uždrausta kam nors sakyti, – išberiu automatiškai.

– O aš ir nesu kas nors, – sako jis. – Aš niekas. Tokia jau beluomių dalia.

Vis dar tyliu. Draudimas išduoti gabumų testo rezultatus ar bet kokias kitas savo paslaptis glūdi molyje, iš kurio esu nudrėbtas ir kuris kasdien valdo mano veiksmus. Nebegaliu pasikeisti.

– Ak, laikaisi taisyklių, – taria jis, balse išgirstu nusivylimą. – Tavo mama kartą man pasakojo, kad inercija tikriausiai ir nuvedė ją į Nuolankiųjų luomą. Mažiausio pasipriešinimo kelias, – jis gūžteli. – Patikėk manim, Itonų bernioke, priešintis verta.

Mane užplūsta pyktis. Jis neturėtų pasakoti man apie mano motiną, tarsi ji priklausytų jam, o ne man, neturėtų versti manęs abejoti viskuo, ką apie ją prisimenu, vien dėl to, kad kartą davė arba nedavė jam maisto. Išvis neturėtų nieko man pasakoti – jis yra niekas, beluomis, atsiskykęs, niekas.

– Tikrai? – atsiliepiu. – Pažiūrėk, kur priešinimasis nuvedė tave. Valgai iš skardinių ir gyveni apgriuvusiuose namuose. Skamba ne itin patraukliai, – žengiu prie durų, pro kurias jis įėjo. Žinau, kad kažkur už jų rasiu duris į skersgatvį; nesvarbu kur, kad tik greičiau iš čia ištrūkčiau.

Einu saugodamasis neužminti ant antklodžių. Kai pasiekiu koridorių, vyras taria:

– Geriau jau valgysiu iš skardinių, nei leisiuosi smaugiamas luomo.

Neatsigrėžiu.

+ + +

Grįžęs namo prisėdu ant laiptelio prie durų ir kelias minutes giliai kvėpuoju vėsiu pavasario oru.

Tai mama mane išmokė pavogti kelias akimirkas, laisvės akimirkas, nors nė pati to nežinojo. Stebėdavau, kaip ji

tai daro, kaip sutemus, kai tėvas jau guli užmigęs, išsmunka pro duris ir pareina namo saulei vos kylant už pastatų. Mama kartais pavogdavo tokių akimirkų net būdama su mumis, kai užsimerkusi stovėdavo prie kriauklės, taip nutolusi nuo dabarties, kad nė negirdėdavo, kai ją kalbindavau.

Bet stebėdamas ją išmokau ir dar šį tą – kad tokios laisvės akimirkos visada turi baigtis.

Atsistojęs nusibraukiu nuo pilkų kelnių betono dulkes ir atidarau duris. Tėvas sėdi fotelyje svetainėje, apie jį stūkso kalnai popierių. Išsitiesiu, kad nebartų už kūprinimąsi. Einu prie laiptų. Gal leis man ramiai nueiti į savo kambarį.

– Papasakok apie savo gabumų testą, – taria tėvas ir mosteli, kad sėsčiausi ant sofos.

Pereinu per kambarį atsargiai žengdamas per kalnus dokumentų ant kilimo ir sėduosi, kur parodyta, ant paties sofos kraštelio, kad galėčiau greitai pakilti.

– Na? – tėvas nusiima akinius ir laukdamas žiūri į mane. Balse girdžiu įtampą, kokia atsiranda po sunkios darbo dienos. Reikės pasisaugoti. – Kokie rezultatai?

Nė nesvarstau, ar jam pameluoti.

– Nuolankumas.

– Daugiau nieko?

Susiraukiu.

– Ne, aišku, kad ne.

– Nežiūrėk į mane taip, – taria jis, ir aš nuveju grimasą nuo savo veido. – Per testą nenutiko nieko keisto?

Atlikdamas testą žinojau, kur esu, žinojau – nors atrodo, kad stoviu savo vidurinės mokyklos valgykloje, iš tiesų guliu be sąmonės ant kėdės gabumų testų kambaryje, o daugybė

laidų jungia mano kūną su mašina. Buvo keista. Bet nenoriu dabar apie tai pasakoti, matydamas jo galvoje it audrą kunkuliuojantį stresą.

– Ne, – sakau.

– Nemeluok man, – taria tėvas ir suima už rankos, jo pirštai myga it spaustuvai. Nežiūriu į jį.

– Nemeluoji, – patikinu. – Gavau nuolankumą, kaip ir tikėjomės. Išeinant moteris į mane beveik nežiūrėjo. Prisiekiu.

Tėvas paleidžia mano ranką. Ten, kur buvo sugniaužęs, oda tvinksi.

– Puiku, – taria. – Esu tikras, kad turi apie ką pagalvoti. Turėtum eiti į savo kambarį.

– Taip, tamsta.

Su palengvėjimu atsistoju ir vėl einu per kambarį.

– Ak, – vėl prabyla jis. – Šįvakar ateis keli tarybos nariai, todėl turėtum pavakarieniauti anksčiau.

– Taip, tamsta.

+ + +

Prieš nusileidžiant saulei paimu maisto iš spintelės ir šaldytuvo: dvi bandeles ir šviežių morkų, dar su koteliais, gabalą sūrio ir obuolį, vištos likučių be prieskonių. Visas maistas panašaus skonio, primena dulkes ir tešlą. Valgydamas nenuleidžiu akių nuo durų, kad nesusidurčiau su tėvo bendradarbiais. Jam nepatiktų, jei jiems atėjus dar būčiau virtuvėje.

Bebaigiant gerti stiklinę vandens prie durų pasirodo pirmasis tarybos narys, todėl nuskubu per svetainę, kol tėvas dar nepriėjo atidaryti. Jis lukteli laikydamas durų rankeną, pakėlęs